

GLADOCEEREN IN LIMBURG.

I.

Aangezien ik mij op de studie der Cladoceeren reeds veel langer dan op die der Hydracarin en heb toegelegd, zijn mijne waarnemingen in dit opzicht veel vollediger.

Wat de Takspretten betreft neemt Limburg niet zulk een bijzondere plaats tegenover het overige gedeelte van ons land in als bij de Hydracarin en het geval is, daar zij geen verlegenwoordigers in de beektauna hebben. Wel treft men sommige in beken aan, het eigenlijke tehuis van deze dieren is echter het stilstaande water, waar zij zoowel in het plankton als de oever en bodem-tauna vertegenwoordigd zijn.

Dit neemt niet weg, dat hier toch eenige merkwaardige vondsten zijn gedaan, nu echter in veenplassen, zooals men ze in Noord- en Midden-Limburg nog in zoo groot aantal aantreft. Toch wordt hieronder in den laatsten tijd een groote opruiming gehouden en zal met de Roevenpeel een zeer merkwaardig water verdwijnen, waarvoor in biologisch opzicht het kanaal naar Wessem maar eene geringe vergoeding zal zijn. Het zou zeer gewenscht zijn, dat de Heer Magnée, eigenaar van den Heelderpeel te Grathem, zoodanige regelingen zou willen treffen dat dit schoone en merkwaardige water ten minste gespaard blijft.

Ik zal beginnen met de plaatsen op te noemen, vanwaar ik over waarnemingen beschik, daarachter zijn aangegeven de data, waarop ik er monsters heb genomen. Zij zijn de volgende:

1. Geul boven den molen te Mechelen. 2—8—16.
2. Geul te Meerssen. 4—11—15.
3. Vijver kasteel te Eysden. 28—10—14.
4. Poel te Heyenraath. 3—8—16.
5. Brigidobron, Noorbeek. 2—6—15.
6. Spoorloot ten noorden wachtpost Limmel. 11—12—13.
7. Poel aan den spoorweg bij Mariënwaard, Meerssen. 11—12—13.
8. Vijver kasteel Vaeshartelt bij Maastricht.
9. Zuid-Willemsvaart bij Maastricht.
10. Vijver bij 't Kasteel te Beek. 6—1—12.
11. Vijver te Wijndrade.
12. Molenvijvers te Puth-Voerendaal. 30—10—13.
13. Vijvers bij 't Kasteel ter Worm, Heerlen. 6—6—16.
14. Weltevijver te Heerlen. 5—8—16, 11—5—15, 4—11—15.
15. Vijvers bij 't Kasteel Streythagen te Schaesberg. 11—5—15.
16. Plassen bij de Heering, Schinveld. 23—5—15.
17. Brouwketel Tommerbroek, Jabbeek. 22—5—15.
18. Weidepoel te Jabbeek. 23—5—15.
19. Vijver Huis Millen bij Sittard. 5—11—15.
20. Strang bij 't Veer te Maasbracht. 16—12—14.
21. Veenplas bezuiden Grathem. 16—12—14.
22. Heelder Peel, Grathem. 27—9—15, 16—12—13.
23. Roevenpeel te Weert. 25—3—13.
24. Zuid-Willemsvaart te Weert. 30—12—13.
25. Kop Noordervaart te Beringen, Helden. 29—9—14.
26. Helenavaart brug weg Helden Meyel. 6—6—17, 29—9—14.
27. Kanaal van Deurne. 6—6—17, 29—9—14.
28. Helenavaart te Helenaveen.
29. Vlasroot te Maasbree. 5—11—14.
30. Pastoorsgracht te Maasbree. 5—11—14.

31. Plas bezuiden station Venray. 31—3—14.

Cladocera.**Ctenopoda.****Sididae.** Strauss.

1. *Sida crystallina*. O. F. Müller. Gewone Sida. 26, 27. Dit oeverdier is zeer algemeen en zal dus wel op meer plaatsen in Limburg te vinden zijn.

Diaphanosoma. S. Fischer.

2. *Diaphanosoma brachyurum*. Liévin. Glasdiertje. 23. Dit planktonschaaldier is zoo algemeen verspreid, dat het in Limburg ook wel in vijvers zeer algemeen zal voorkomen. Het dier is echter nogal teer, zoodat de monsters of dadelijk geconserveerd of spoedig onderzocht moeten worden om het gemakkelijk aan te toonen.

Latona. Strauss.**Latona setifera.** Wimperlatona.

Dit dier is door mij tweemaal in de omgeving van 's-Hertogenbosch en naar ik vernam op andere plaatsen door Mevr. Dr. Wibaut-Isbree Moens aangetroffen. Het zal dus at en toe in Limburg ook wel te vinden zijn.

Holopedidae.**Holopedium.** Zaddach.**Holopedium gibberum.** Zaddach. Slijmklok.

Dit planktonschaaldier is geheel door een geleachtige dikke schaal omgeven. Bij mijn weten is het in Nederland nog niet aangetroffen, maar in Duitschland op verschillende plaatsen ver uiteen. Men kan het hier dus ook wel eens verwachten.

Anomopoda.**Daphnidae.****Daphne.** O. F. Müller. Watervloo.**Daphne magna.** Strauss. Groote watervloo.

Deze grootste Daphnesoort, die in Duitschland voor zeer algemeen doorgaat, werd door mij nog niet, door den Heer M. de Koning te Rotterdam nog slechts zelden opgemerkt. Het is dus wel zaak er op te letten. Als *Daphne pulex* komt ze voor in min of meer verontreinigde kleine wateren. Van *D. pulex* kan men ze behalve door haar grootte (tot 6 m.m.) onderscheiden door den inham in het achterlijf.

Daphne psittacea. Baird.

Deze soort geldt in Duitschland voor zeldzaam. Ik weet niet, of ze in Nederland is aangetroffen. Men zal er naar moeten zoeken in weidesloten.

3. *Daphne pulex*. De Geer. Gewone watervloo.

De gewone watervloo is ook in Limburg zeer algemeen verspreid. Ze komt in stilstaande, min of meer verontreinigde wateren voor. Zoo in de Limburgsche poelen, waar ze roode randen aan de steenen of roode banden over het water vormt, en in het voorjaar in boschsloten met atgevallen blad en sloten, die met drainwater van gemeste landerijen geweld zijn.

4. *Daphne longispina*. O. F. Müller. Plankton-watervloo.

Dit planktondier is door mij ook zeer verspreid in vijvers in Limburg aangetroffen. Ik heb daarbij niet op het voorkomen van verschillende variëteiten gelet, daar men hiertoe de verschillende plassen herhaalde malen in

- het jaar moet afvisschen. Voor den onderzoeker, die zulk een plas in zijn nabijheid heeft, is het anders wel aan te bevelen, op de opeenvolgende vormen van dit aan seizoens-poly-morphic onderworpen dier te letten.
- Scapholeberis.** Schoedler. **Sledeschaal.** 13, 14, 15.
5. **Scapholeberis mucronata.** Gewone sledeschaal. Dit oeverdier is, zooals het blijkt, ook in Limburg zeer verspreid. Het is merkwaardig door de beschermende zwarte kleur, die aan de onderzijde van het dier optreedt.
- Scapholeberis aurita.** Geoorde sledeschaal. Deze soort geldt in Duitschland voor zeldzaam. In ons land is ze bij mijn weten nog niet aangetroffen.
- Simocephalus.** Schoedler. **Apekop.**
6. **Simocephalus vetulus.** O. F. Müller. **Gewone apekop.** De gewone apekop is in stilstaande wateren ook in Limburg zeer algemeen. Zij komt meestal in zuiverder water voor dan de gewone watervloo.
- Simocephalus exspinosus.** Kam-apekop. Naar men beweert, komt deze soort in Duitschland in gelijke verspreiding als de gewone apekop voor. Hier te lande heb ik ze nimmer ergens anders dan in min of meer brak water aangetroffen, als in Noord-Holland of in Gelderland in slooten en plassen nabij de Zuiderzee.
- Ceriodaphnia.** Raatvloo.
- De Raatvlooiën heb ik voor Limburg nog maar zeer onvoldoende onderzocht. Met zekerheid heb ik aangetoond.
7. **Ceriodaphnia pulchella.** Schoone raatvloo. Men kan echter meerdere soorten verwachten en deze zullen dan ook wel bij voortgezet onderzoek worden aangetoond.
- Moina.** Baird. **Grootkop.** De kans om *Moina* te vinden is naar ik verwacht, veel minder. Ze onderscheiden zich van de Raatvlooiën door langer voelsprieten en hooger kop, terwijl ook het achterlijf anders gevormd is.
- Bosminidae.**
- Bosmina.** Baird. **Slurfkreeft.** Van de twee slurfkreeften heb ik tot nog toe alleen
8. **Bosmina longirostris.** O. F. Müller. **Langsnuut slurfkreeft** in het gebied gevonden, maar deze is ook zeer verspreid en algemeen.
- Bosmina coregoni.** Lilljeborg. **Veranderlijke slurfkreeft**, schijnt hier te lande veel minder voor te komen. Echter bestaat de kans nog ze te vinden in veenplassen, waar ik een der vele variaties nog wel eens aantrof.
- Macrothricidae.**
- Iliocryptus.** G. O. Sars. **Modderkreeft.**
9. **Iliocryptus sordidus.** Liévin. **Vuile modderkreeft.** De vuile modderkreeft komt in Limburg zeer verspreid in vaarten, vijvers en plassen voor. Ook trof ik ze aan op plaats 5, waar ze de zoogloë van *Melosira varians* en *Meridion coregoni* bewoonde.
10. **Iliocryptus silvae ducensis, n. s.** Bossche modderkreeft. Deze van de vuile modderkreeft afwijkende vorm vond ik op 16—12—14 op plaats 22.

11. **Iliocryptus agilis.** Kurz. **Vlugge modderkreeft.** De vlugge modderkreeft vond ik op de plaats 20, 25, 26 en 27.
12. **Iliocryptus aculeirostris.** G. O. Sars. **Spitskop modderkreeft.** Deze komt in de Zuid-Willemsvaart voor. Ik vond ze op plaats 24.
- Lathonura.** Lilljeborg. **Kegelstaart.**
13. **Lathonura rectirostris.** O. F. Müller. **Kegelstaart.** Dit dier, dat aan den eigenaardigen vorm van het achterlijf en de rijen bloedjes op de buikranden der schaal zeer gemakkelijk is te herkennen, kwam voor in de Roevenpeel.
- Bunops.** E. A. Birge. **Kielrug.** **Bunops serricaudata.** Daday. **Gewone kielrug.** Dit dier is in Nederland nog niet aangetroffen, in Duitschland is het zeer zeldzaam.
- Macrothrix.** Baird. **Groetspriet.**
14. **Macrothrix laticornis.** Jurine. **Breeds-priet.** De Breeds-priet, die aan den gekartelden rug-kiel onmiddellijk is te herkennen, werd door mij op plaats 14 aangetroffen.
- Streblocerus.** G. O. Sars. **Bochts-priet.** **Streblocerus serricaudatus.** Cirkelzaag bochts-priet.
- Drepanothrix.** G. O. Sars. **Drepanothrix dentata.** Eurén. **Sikkeldoorn.** Geen van beide bovenvermelde groetspriet-achtigen heb ik nog in Limburg aangetroffen. Aangezien ze in N. Brabant vrij verspreid voorkomen, mogen wij ze hier ook wel verwachten.
- Acantholeberis.** Lilljeborg. **Stekelschaal.**

(Wordt vervolgd).

Aanwinsten voor de Bibliotheek.

J. van Baren: Dr. W. C. H. Staring 1808—1908 (overgedrukt uit *Ceres* no. 21. — Die Hauptbodenarten der Niederlande (Separat-Abdruck aus „die Ernährung der Pflanze“ XI Jahrg. 1915, no. 5 und 6). — Nederlandsche landschappen. Voordrachten te houden in Teyler's Stichting op 7, 14 en 21 Mrt. 1916. — Ondere en Jongere Löss in Nederland (overgedrukt uit het Tijdschrift van het Kon. Nederl. Aardr. Genootsch. 2e Ser. dl. 33, 1916, Afl. 2). — Mineralogy, Geology and Related Branches of Science. (Overdruk uit Science in the Netherlands, bij P. C. Molhuysen a.o. Departement van Landbouw, den Haag '16.). — Nederlandsche Natuurlijke Schichten. De Bouwwereld, XVe jrg. No. 46, 47 en 48. — Onze Bruinkoollagen. Economische-Statistische Berichten 3e jrg. No. 105. — De Nederlandsche Steenkoollagen. Economische-Statistische Berichten, 3e jrg. no. 113. (De boekery dankt al deze publicaties aan den schrijver).

Nieuwe Leden.

E. H. Jean Verheggen, Aalmoezenier van den Arbeid, Maastricht; t. Rijksarchief, Maastricht, Dom. Wilfridus Riswick O.S.B., abdij Merkelbeek en de heer P. J. Nijsters, Wilhelminalaan 23 Valkenburg (L.).